

דרכנו [תנא קמא] סברי: משקה, ואחר כך מקריב את מנחתה.

ורבי שמעון סבר: מקריב את מנחתה, ואחר כך משקה, שנאמר "ואחר ישקה את האשה את המים".

שנינו במשנה: ואם השקה, ואחר כך הקריב את מנחתה, כשרה:

שלש פעמים נזכרת ההשקאה בפרשת יט-ב סוטה:

בפעם הראשונה קודם הקרבת המנחה:

"וכתב את האלות האלה הכהן בספר, ומחה אל מי המרים. והשקה את האשה את מי המרים המאררים, ובאו בה המים המאררים למרים. ולקח הכהן מיד האשה את מנחת הקנאות".

בפעם השניה אחר הקטרת המנחה:

"וקמץ הכהן מן המנחה את אזכרתה, והקטיר המזבחה, ואחר ישקה את האשה את המים".

ופעם נוספת אחר הקטרת המנחה [סמוך לפסוק הקודם]:

"והשקה את המים, והיתה אם נטמאה ותמעול מעל באישה, ובאו בה המים המאררים למרים".

הברייתא שלפנינו מבארת את שילוש הפסוקים האלו.

שני התנאים של ברייתא זו [רבי עקיבא ורבי שמעון] סבורים, שעיקר הסדר הוא: מקריב את מנחתה, ואחר כך משקה.

ומה לחלן — גבי שלמים — אף בעלים מניפים, אף כאן — גבי מנחת סוטה — אף בעלים מניפים.

הא כיצד? —

מניח הכהן את ידו תחת ידי הבעלים, ומניף.

שנינו במשנה: א. הניף והגיש קמץ והקטיר, והשאר נאכל לכהנים.

ב. היה משקה, ואחר כך מקריב את מנחתה.

ג. רבי שמעון אומר: מקריב את מנחתה ואחר כך היה משקה:

ודנה הגמרא בסתירה שלכאורה בדברי תנא קמא:

הא כבר אקריבה למנחה קודם ההשקאה?!

הרי מכך שהזכיר התנא קמא תחילה את כל סדר המנחה, ואחר כך אמר "היה משקה", מוכח שלדעתו ההשקאה נעשית לאחר הקטרת המנחה.

ואם כן האיך אומר התנא קמא בהמשך דבריו: היה משקה ואחר כך מקריב את מנחתה?!

ומשינן: התנא שהזכיר את מעשה המנחה תחילה, לא נתכוין לומר שזה מה שהיה עושה עכשיו קודם ההשקאה, אלא הכי קאמר התנא דמשנתנו:

סדר מנחות של סוטה כיצד: הניף, והגיש, קמץ והקטיר, והשאר נאכל לכהנים —

ובהשקאה גופה, סדר מנחה זה שהיה עושה, מתי היה עושהו, אם קודם השקאה או לאחר השקאה — פליגי בה רבי שמעון ורבנן:

ב. שנינו במשנה לקמן כ א:

אם עד שלא נמחקה המגילה אמרה האשה "טמאה אני" או שאמרה "איני שותה", אין משקין אותה; אבל לאחר שנמחקה המגילה, אם אמרה "טמאה אני" אינה שותה. אבל אם אמרה "איני שותה", משקין אותה בעל כרחיה.

הברייתא שלפנינו, מבארת את מקור הדין שלאחר מחיקת המגילה שוב אינה יכולה לומר "איני שותה".

ג. לדעת הסובר שההשקאה היא לאחר הקטרת המנחה, אין למחוק את המגילה אלא לאחר הקטרת המנחה, כי יש לנו לאחר את מחיקת המגילה ככל אשר נוכל, שמא תודה.

תנו רבנן:

"והשקה" שאמרה תורה בפעם הראשונה קודם להקטרת המנחה, מזה תלמוד לומר? והלא כבר נאמר "והשקה", בפעם השלישית, לאחר הקטרת המנחה!

והפסוק הראשון מיותר הוא, שהרי בהכרח ההשקאה שנאמרה אחר הקטרת המנחה היא עיקר, כי הכתוב אומר במפורש "והקטיר המזבחה, ואחר ישקה את האשה את המים"!?

ומפרשת הברייתא שהפסוק הראשון "ומחה

— והשקה" הכתוב קודם הקטרה, לא בא לומר שישקנה אחר המחיקה מיד וקודם הקטרה, אלא לומר לך שהמחיקה גורמת לה לשותות, וללמד:

שאם נמחקה המגילה, ואמרה האשה איני שותה, אין שומעין לה, אלא מערערין אותה [פותחין את פיה שלא בטובתה, ושופכין את המים לתוך גרונה], **ומשקין אותה בעל כרחיה, משום שנאמר "והשקה"**, שמשמע בעל כרחיה.

ולכן לימדה אותנו התורה דין זה בפסוק "והשקה" הנאמר קודם הקטרה, שאפילו אם נמחקה המגילה קודם ההקטרה, שוב אינה יכולה לחזור בה, ואין אומרים: הואיל ועשו הכהנים שלא כדין, שמחקה קודם להקטרה, אין מחיקה זו גורמת לה לשותות.⁽¹⁾

דברי רבי עקיבא.

רבי שמעון אומר:⁽²⁾

זה שאמרה תורה בפעם השניה "ואחר [הקטרת המנחה] ישקה" — מזה תלמוד לומר?!

והלא כבר נאמר בפעם השלישית, לאחר ההקטרה, "והשקה", הרי למדנו שהוא משקה אחר ההקטרה, ולמה לי "ואחר ישקה"?!?

אלא ללמד, שתהא ההשקאה לאחר כל

אותה לשותות, ועל פי זה נתבאר בפנים.

2. כתב רש"י כאן: "לא פליג — רבי שמעון — אדרכי עקיבא, אלא מר דריש האי קרא ["והשקה" הראשון], ומר דריש האי קרא

1. עיקר הפסוק "והשקה" בא ללמד שמערערין אותה, שהרי בלי פסוק לא היינו יודעים זה, כדמוכח בכל הסוגיא בהמשך, אלא, ממה שכתבה התורה פסוק זה קודם הקטרה, למדנו שאף מחיקת מגילה קודם להקטרה מחייבת

מעשים כולן האמורין למעלה, שהם: השבעה וקבלה, כתיבה ומחיקה, (3) קמיצה והקטרה. (4)

א. עד שלא קרב הקומץ.
ב. ועד שלא נמחקה מגילה.

ג. ועד שלא תקבל עליה שבועה. (6)

ומבאר הגמרא: רבי שמעון בברייתא לטעמיה במשנתנו, דאמר: מקריב את מנחתה ואחר כך משקה.

ומגיד לך הכתוב, ששלשה דברים מעכבין בה [כלומר, (5) קודמין להשקאה], ולכן אין משקים אותה —

לשנותם לפי הסדר.

4. צריך ביאור: הרי הקושיא היתה [כמו שפירש רש"י] למה לי "ואחר ישקה", כיון שכבר ידענו את הסדר מן הפסוק "והשקה", שהוא כתוב אחר ההקטרה; ואם כן מאי משנה הגמרא, והרי אכתי נדע שכל שלשת דברים האלו מעכבים בו, כיון שהם כתובים קודם השקאה שלישית!?

ועוד צריך ביאור עיקר קושיית הברייתא: והרי כשם שכתוב "והשקה" אחר הקטרה, כך כתוב "והשקה" קודם הקטרה, ואין לנו לדעת איזה מהן יצדק, אם לא שאמרה תורה "ואחר ישקה", וכמו שפירש רש"י בד"ה "ג", ואם כן מה שייך לשאול למה לי "ואחר ישקה"?!?

5. הלשון "מעכבין" אינו בא לומר שבדיעבד לא מועילה ההשקאה, שהרי מפורש במשנתנו שרבי שמעון סובר "ואם השקה, ואחר כך מקריב את מנחתה", ועל פי זה נתבאר בפנים; ומיהו קבלת שבועה מעכבת בדיעבד.

ובדין "עד שלא נמחקה מגילה", דהיינו שלא יהא רישום הכתב ניכר [כדמפרש בגמרא לקמן]. אם הוא מעכב בדיעבד, ראה בהערה בהמשך הענין.

6. צריך ביאור, למה לא שנה שלושה דברים אלו כסדרן מסופן לתחילתן או מתחילתן לסופן, שהרי סדר הדברים הוא: קבלת שבועה, הקרבת הקומץ, מחיקת המגילה!?

"ואחר ישקה"]; ובפשוטו דבריו צריכים ביאור, שאף כי לא חלוק רבי שמעון על רבי עקיבא בדין "מקריב את מנחתה ואחר כך משקה", אך מכל מקום חלוק הוא עליו בשנים, וכמבואר בהמשך הסוגיא המבארת את טעם רבי שמעון במשנתנו, וברש"י שם:

האחד: לדעת רבי שמעון מועילה בדיעבד השקאה שנעשית קודם הקטרה [כמפורש במשנתנו], והוא לומד דין זה מ"והשקה" הראשון, ואילו רבי עקיבא הדורש מ"והשקה" הראשון לענין אחר, אינו מודה לו בדין זה, כמבואר ברש"י לקמן ד"ה והשקה בתרא.

השני: לרבי עקיבא אפילו אם נמחקה המגילה שלא כדין קודם ההקטרה, מחייבין אותה לשתות, כמבואר בברייתא זו; ואילו רבי שמעון דורש דין השקאת האשה בעל כרחה מ"והשקה" השני, וסובר שאין דין זה אמור אלא כשמחקו את המגילה כדין לאחר הקטרה, כמפורש ברש"י שם.

וצריך לדחוק בלשונו של רש"י ולומר, שלא נתכוין רש"י אלא שרבי עקיבא יכול להודות בדרשתו של רבי שמעון ממקרא ד"ואחר ישקה", שהרי רבי עקיבא לא דרש את המקרא הזה.

3. נכתב על פי לשון רש"י. ולא נתכוין רש"י לומר שתהא המחיקה קודם ההקטרה, שהרי כבר נתבאר ברש"י לעיל שהמחיקה היא לאחר ההקטרה, אלא "זוגי זוגי קתני": השבעה וקבלה, כתיבה ומחיקה, קמיצה והקטרה, ולא נתכוין

וכאן שבה הגמרא לבאר במה נחלקו תנא קמא ורבי שמעון במשנתנו בסדר ההשקאה, שלתנא קמא הוא משקה ואחר כך מקריב את מנחתה, ואילו לרבי שמעון הוא מקטיר את מנחתה ואחר כך משקה:

במאי קמיפלגי, באיזה טעם נחלקו תנא קמא ורבי שמעון במשנתנו?

ומבאר הגמרא: **תלתא קראי כתיבי** בהשקאה [שלש פסוקי "השקאה" נאמרו בפרשת סוטה]:

א. **"והשקה" קמא** [הראשון מבין שני המקראות שנזכרה בהם תיבת "והשקה"] שנאמר קודם תחילת מעשה המנחה.

ב. **"ואחר [ההקטרה] ישקה"**.

ג. **"והשקה" בתרא** [השני מן המקראות שנזכרה בהם תיבת "והשקה"], שנאמר אף הוא לאחר הקטרת המנחה.

רבנן [תנא קמא] סברי:

"והשקה" קמא, שנאמר קודם מעשה המנחה, היות והוא כתוב ראשון, לכן הוא זה שבא לגופו, ללמד את סדר הדברים, **שמשקה ואחר כך מקריב את מנחתה**.

וזה שאמר הכתוב **"ואחר ישקה"** — לדרשה הוא בא, ולא בא הכתוב לומר שישקנה "אחר ההקטרה", אלא "אחר המחיקה", ומיבעי ליה, ויש בו צורך, להלכה שצריך כתב **שרישומו ניכר**, שיחזור וימחקנו.

אמר מר: מגיד ששלשה דברים מעכבין בה: עד שלא קרב הקומץ, ועד **שלא נמחקה מגילה**:

ותמחה הגמרא: וכי למה לנו להשמיענו שאינו משקה את הסוטה אלא לאחר שנמחקה מגילה? והרי פשיטא הוא!

אלא, מאי משקה לה [וכי מה ישקנה] אם לא את מחק המגילה?!

אמר תירץ רב אשי:

לא נצרכה הברייתא להשמיענו אלא לכך שצריך כתב **שרישומו עדיין ניכר** על המגילה, שדבר זה הוא מעכב.⁽⁷⁾

עוד מקשה הגמרא על מה שאמרו: שלשה דברים מעכבין בה, **עד שלא תקבל עליה שבועה**:

וכי רק **מישתא הוא דלא שתיא** [רק ההשקאה מתעכבת עד לאחר קבלת השבועה], **הא מיכתב כתבי לה** למגילת הסוטה [שאת מחיקתה היא שותה] קודם קבלת השבועה?!

והאמר רבא: מגילת סוטה שכתבה קודם שתקבל עליה שבועה — לא עשה ולא כלום! משום שנאמר בתורה "וכתב את האלות האלה", רק לאחר קבלת השבועה.

ומשינינן: אכן **כדי נסכה** [בחינם שנאה התנא] לעיכוב זה שבהשקאה, כי אפילו את כתיבת המגילה מעכבת קבלת השבועה.

7. לשון רש"י הוא: **לשרישומו ניכר**: "שאם היה רישומו ניכר, צריך לחזור ולמחוק, עד שלא יהא רישומו ניכר", וקצת משמע מלשון רש"י,

7. לשון רש"י הוא: **לשרישומו ניכר**: "שאם היה רישומו ניכר, צריך לחזור ולמחוק, עד שלא יהא רישומו ניכר", וקצת משמע מלשון רש"י,

ומקשה הגמרא על שיטת רבי עקיבא שזוכרה בברייתא שבגמרא לעיל:

וכי סבר רבי עקיבא שאם נמחקה מגילה קודם הקטרה משקין אותה בעל כרחא, וכמבואר בברייתא לעיל!?

והתניא: רבי יהודה אומר:

כלבים של ברזל [ברזל משונן בראשו ובתחתיתו] זקוף מטילין לתוך פיה, כדי להחזיקו פתוח, שאם נמחקה מגילה ואמרה איני שותה, מערערין אותה, ומשקין אותה בעל כרחא.

אמר רבי עקיבא:

כלום אנו צריכין את השתיה אלא לבודקה אם זינתה, וזו — למה תשתה? והלא בודקה ועומדת היא! כי כאשר היא אומרת "איני שותה", הרי זה כאילו אמרה "טמאה אני"!

אלא כך הוא הדין:

עד שלא קרב הקומין, יכולה היא לחזור בה ולומר: "איני שותה".

ואילו משקרב הקומין — שוב אינה יכולה לחזור בה.

ואם כן תיקשי: האיך אמרינן לרבי עקיבא, שאם נמחקה מגילה קודם הקטרה ואמרה "איני שותה", שמערערין אותה, והרי לפי רבי עקיבא אין הדין תלוי כלל במחיקת

"והשקה" בתרא נמי, אף שנאמר לאחר ההקטרה, לא בא אלא לדרשה, וללמד: שאם נמחקה מגילה, ואומרת "איני שותה" — מערערין אותה, ומשקה אותה בעל כרחא.

ורבי שמעון סבר: אדרבה, זה שאמר הכתוב "ואחר ישקה", הוא זה שבא לגופו, ללמד את סדר הדברים, שמקריב את מנחתה ואחר כך משקה, היות ואמרה תורה במפורש "ואחר ישקה".

ואילו "והשקה" קמא, שנאמר קודם ההקטרה, לדרשה הוא בא, וללמד שבדיעבד אם השקה ואחר כך הקריב את מנחתה, כשרה.

וזה שאמר הכתוב "והשקה" בתרא, לאחר שהקטיר את המנחה, שמיותר הוא, שהרי כבר אמרה תורה "ואחר ישקה", בא ללמד:

שאם נמחקה מגילה, ואמרה "איני שותה", מערערין אותה ומשקין אותה בעל כרחא.

ומאחר שנכתב פסוק זה אחר הקטרה, למדנו, שאין המחיקה גורמת לה לשתות אלא כשנעשית כדין לאחר הקטרה. אבל מחיקה שקודם הקטרה, אינה מחייבת לשתות כיון שעשו שלא כדין.⁽⁸⁾

ומפרשינן טעמא דרבנן, הסוברים שפסוק ראשון הוא זה שבא לגופו ללמד את סדר הדברים [ולא כרבי שמעון הסובר שפסוק זה לא בא ללמד אלא סדר הדברים בדיעבד], כי "בדיעבד" — לא פתח קרא [אין דרך הכתוב לומר תחילה את הדין בדיעבד].

8. דמערערין; ואילו לעיל בביאור הגמרא בדברי רבי שמעון דברייתא, מבואר, ש"והשקה" השני

8. כאן מבואר לדעת רבי שמעון, ש"ואחר ישקה" לגופו, ו"והשקה" השני לדרשה

ללא קרב הקומץ, ואינה חוששת לטענת "הלא בדוקה ועומדת היא" – עוסקת בכגון דקהדרא בה מחמת רתיתא [שחזרה בה כשהיא מפוחדת].⁽¹¹⁾

דהיינו, שאנו רואים אותה רותתת ומפחדת מן המים, שאז אין לטעון "הלא בדוקה ועומדת היא" וכוונתה לומר "טמאה אני", אלא אנו אומרים: שמא לא חזרה בה אלא משום שהיא חוששת שמא תמות על אף שהיא טהורה. ואם כן, אין באמירתה "איני שותה" משום הודאה שהיא טמאה. ולכן מערערין אותה וּמפרש לה הגמרא ואזיל, מה טעם החילוק בין לפני הקטרת הקומץ, לאחריה].

והא – הרישא שמבואר בה לדעת רבי עקיבא שאין לערעה משום שכוונתה לומר "טמאה אני" – עסקינן בכגון דקהדרא בה מחמת בריותא [שחזרה בה כשהיא אמיצה ולא מפוחדת].

כי היות שלא ראינו בה שום פחד מן המים, אנו אומרים ודאי טמאה היא, ולכן אינה מפוחדת, כי מלכתחילה היה דעתה לומר "איני שותה".⁽¹²⁾

המגילה, אלא רק בהקרבת הקומץ!?⁽⁹⁾
ותמה התרצן על קושיית המקשן:

וליתעמיך [לפי שיטתך], שברייטא זו אינה משובשת, ויש להקשות ממנה, הרי **תיקשי** לך **היא גופה** יש לך להקשות על הברייטא מיניה וביה]:

היות ולדעת רבי עקיבא כשאמרה "איני שותה" אחר מחיקת המגילה, אין מערערין אותה כי בדוקה ועומדת היא, אם כן למה אמר רבי עקיבא: **משקרב הקומץ, אינה יכולה לחזור בה?**

והרי עדיין יש לך לומר: **והלא בדוקה ועומדת היא!** כשם שאנו אומרים אחר מחיקת המגילה!?

אלא בהכרח, שברייטא זו משובשת היא, ואין להקשות ממנה.⁽¹⁰⁾

ומבאר הגמרא שאין הברייטא משובשת, **ולא קשיא** הברייטא מיניה וביה; כי:

הא – הסיפא המחלקת בין קרב הקומץ

10. כן נראה לבאר את דברי הגמרא, ומצינו כעין זה בש"ס.

11. כן נראה מרש"י, ולא כפי שהיה משמע מן הלשון בפשטות, שיודעים אנו בה שחזרה מחמת פחד; ולשון "מחמת" אינו מתפרש כאן "בגלל רתיתא", אלא "מתוך מצב של רתיתא".

12. נתבאר על פי רש"י, שכתב: הא דקתני "בדוקה ועומדת", דקא הדרא בה מחמת בריותא

לגופו, ואילו "ואחר ישקה" לשלשה דברים מעכבין.

9. לפי האמת נתכוין המקשן להקשות באופן אחר, ועל פי הפירוש בדברי רבי עקיבא שתמהה עליהם הגמרא בהמשך, וכמבואר בהמשך הגמרא; אבל לפי התרצן שהקשה על המקשן "וליתעמיך", ומשמע שהבין את קושייתו מן הברייטא מבלי לדעת את פירושו של המקשן בדברי רבי עקיבא, הרי בהכרח שהבין את קושיית המקשן באופן שנתבאר בפנים.

עביר כהנים (14) דמחקי [שהיתה המחיקה שלא כדין], **מצי הדרא בה** [יכולה היא לחזור בה], שהרי זה כאילו לא נמחקה.

אבל אם חזרה בה **משקרב הקומץ** ומשנמחקה המגילה לאחריה, כיון **דבדין עביר כהנים דמחקי**, (15) **לא מצי הדרא בה**.

ומאחר שנתבארה הברייתא, הרי חוזרים אנו א-א לקושייתנו: **קשיא דרבי עקיבא אדרבי עקיבא** !?

שהרי **התם**, בברייתא הראשונה, **אמר רבי עקיבא שמחיקה מעכבא** את האונס [אילו האשה לשתות].

כלומר, השקאתה בעל כרחה, תלויה אך ורק במחיקת המגילה, ואפילו אם נמחקה קודם שקרב הקומץ, ושלא כדין, כיון שמחקו, מחקו.

והוא הדין שאם חזרה בה לאחר שקרב הקומץ שאין מערערין אותה, וכדמפרש הגמרא ואזיל.

ו**הכי קאמר רבי עקיבא**:

א. **כל מחמת בריותא** [עומדת על בוריה ואינה מפוחדת] **כלל כלל לא שתיא**, בין אחר מחיקה, בין משקרב הקומץ, ומשום שכוונתה לומר "טמאה אני", וזו היא הרישא של הברייתא, ולכן נחלק על רבי יהודה. (13)

ב. אם חזרה בה **מחמת רתיתא**, שיש לפרש כוונתה לחשש מיתה על אף טהרתה, מכל מקום יש חילוק בין קרב הקומץ ללא קרב הקומץ; כי:

עד שלא קרב הקומץ, דאכתי לא אמחוק מגילה, שהרי דינה להימחק אחר ההקטרה, **אי נמי אמחוק מגילה** [ואפילו נמחקה המגילה] קודם ההקטרה, כיון **דשלא כדין**

אמונתה במים].

13. ובביאור טעמו של רבי יהודה שנחלק על רבי עקיבא אפילו במחמת בריותא, ובעיקר דין זה שמערערין אותה, ראה מה שיתבאר בהערה לקמן כ א על דברי המשנה שם, שמערערין אותה.

14. ב"מנחה חריבה" [יט ב ד"ה שם הא מכתב], דקדק מלשון הגמרא, שהמחיקה נעשית בכהנים, ודלא כה"מנחת חינוך" [מצוה שסו אות לד בנדמ"ח] שכתב בענין המחיקה "ואף על פי שאינו **מבואר** אם צריך כהן, נראה דצריך כהן".

15. משמע מלשון הגמרא, שאם נמחקה המגילה קודם הקטרת הקומץ, שוב יכולה היא לחזור בה

הוא, שאינה רותתת וקאמרה "איני שותה", ודאי **טמאה היא**, ולכך אינה רותתת, דסמכא מעיקרא ואמרה, כי מטינא למשתי לא שתינא". ובהדרא בה מחמת רתיתא פירש רש"י: "שאנו רואים אותה רותתת, דאיכא למימר דאינה מאמנת שלא יבדוקה המים ואפילו היא טהורה, ורוצה היתה לסמוך על טהרתה ולשתות, ולפיכך היא רותתת, וכשמגעת לשתות חוזרת בה".

ומיהו הסברא שכתב רש"י שודאי טמאה היא צריכה ביאור, שהרי אם דעתה לומר "איני שותה", כך יש לה להיות רגועה אם טהורה היא, כמו אם טמאה היא [ואין להקשות: שמה רגועה היא משום שטהורה היא ובטוחה שלא יזיקוה המים, ומשום, שאם אכן מאמינה היא במים שאינם מזיקים לטהורות, למה חזרה בה מלשתות, שלא מסתבר לומר שלפתע נתערעה